

Фото люб'язно надано автором

Світлана Талан — українська авторка, що пише романи в жанрі «реальних історій», які їй підказує саме життя. У творчому доробку письменниці викриваються гострі соціальні проблеми й протиріччя. Незмінним лишається одне: головна героїня книжок — жінка-українка, вольова, зворушлива, чуттєва...

Що робити, коли життєва стежина веде нас до труднощів і негараздів? Як їх подолати? Ця книжка — про найдорожчих, найрідніших, найближчих — про сім'ю. Вчинки батьків і дідів мають безпосередній вплив на сьогоднішні нащадків. Часто діти несуть хрест замість старшого покоління і, опиняючись у скрутних ситуаціях, змушені спокутувати гріхи рідних... Сімейні зв'язки, складні взаємини, переплетіння долі, надія на краще майбутнє і сила любові — усе це чекає на читача на сторінках роману.

Богородиця схилилася над Маланкою і майже пошепки сказала:

— Усі жінки вашого роду не повинні покидати батьківську садибу, бо тільки рідна хата, рідне подвір'я, дерева, що сягають своїм корінням глибоко під землю, навіть травичка — усе буде давати вам силу та наснагу до життя. Ти і наступне покоління жінок-матерів будете жити лише цією силою. Так ви спокутуватимете гріхи твоєї матері, зможете продовжувати ваш рід. Запам'ятай: де народилися, там маєте й вікувати.

www.bookclub.ua

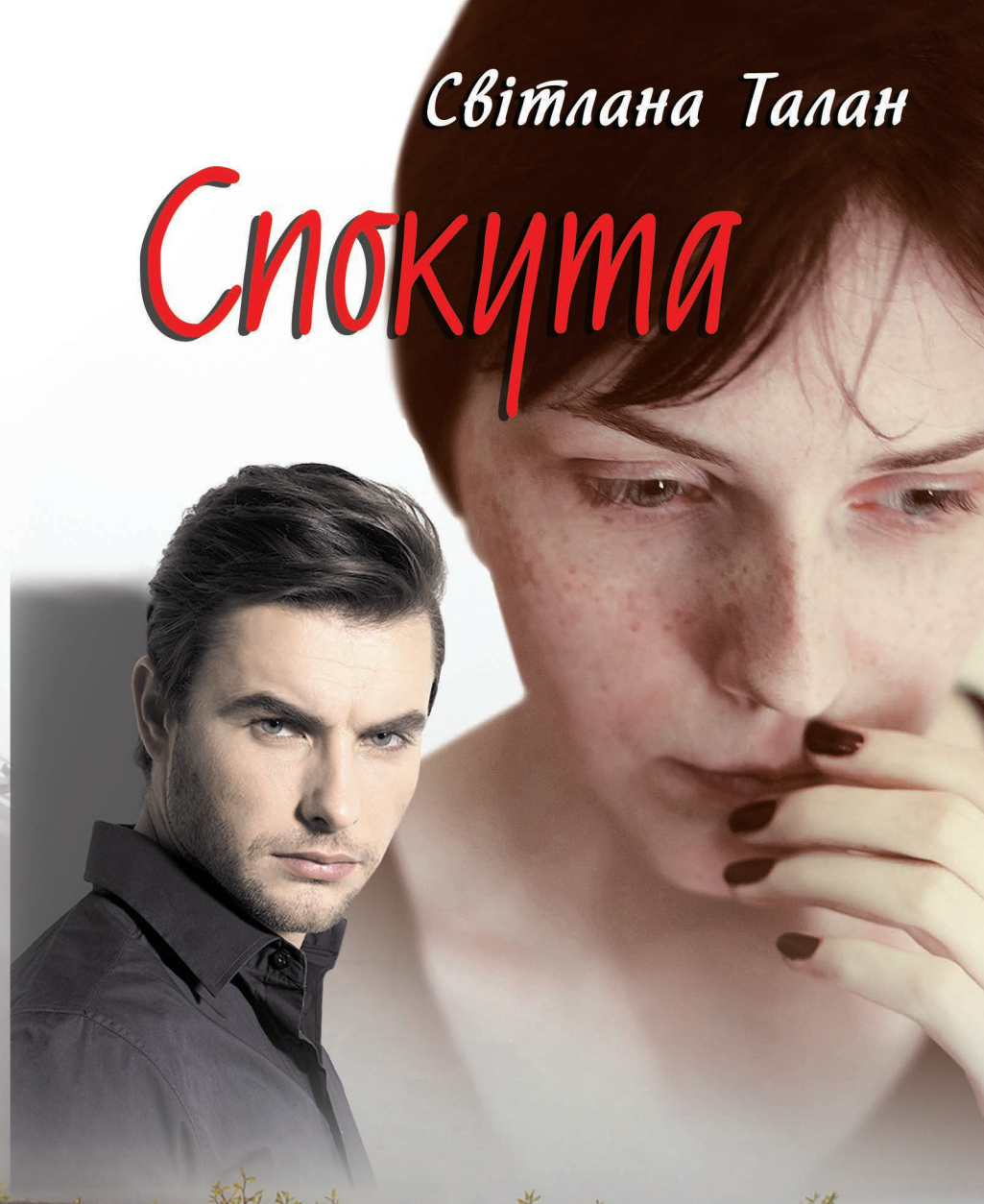
ISBN 978-617-12-3836-7

9 786171 238367

Світлана Талан

Спокуття

Світлана Талан

Спокуття

від фіналіста конкурсу
"КОРОНАЦІЯ СЛОВА"

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Світлана Талан

Спокирта

Світлана Талан

Спокирта

РОМАН

ХАРКІВ КЛУБ
СІМЕЙНОГО
2017 ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
Т16

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер Олександр Ландін

ISBN 978-617-12-3836-7

- © Талан С., 2017
- © Depositphotos / valuavitaly, Den-Vota, обкладинка, 2017
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2017
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2017

Єдиному талюбому моему синові Сергію присвячую

Передмова

Кажуть, що колись високо в горах, там, де смереки чіпляють верхів'ям пропливаючі над величавими Карпатами хмари, де дзюркочуть кришталево чисті гірські джерела, де течуть вниз прохолодно-прозорі води річок у сонячних блискітках, стояла хатинка, до якої тягнулася лісом звивиста стежка. Там жила самотня бабця з поморщеним обличчям та покрученими від старості пальцями. Стара була схожа на відьму, бо мала згорблену спину, гачкуватий ніс, маленькі темно-карі, аж до чорноти, очі, колір яких не втратився з роками — вони не вицвіли, як то буває у старих людей. А ще бабцю часто бачили вівчарі вночі, коли та продиралася лісовими хащами, щось бубоніла під ніс і збирала трави. Вівчарі набожно перехресчувалися і не зачіпали її: вона наводила на них страх більший, ніж зграя вовків. До хати старої вузька стежинка не заростала травною влітку і була протоптана взимку. Бабцю місцеві мешканці боялися, як чорт ладану, та все ж без неї ніяк не могли обійтися. То живіт у кого схопить без причини так, що хоч на стіну лізь, то зуб розболиться, то в поперек стрільне — усі бігли до старої, бо знали, що лише бабця може зарадити їх біді. А вечорами дівчата перешіптувалися поміж собою про те, що лише стара може допомогти причарувати любого хлопця, та й зробить це так, що приклеїться він до дівки на все життя й крім неї нікого іншого помічати не буде. Парубки були більш стримані. Та коли вже яка дівка западе в душу, що нема спокою ні вдень ні вночі, то теж ішли до старої по допомогу.

Подейкували, що вона ще й могла допомогти жінкам там, де ніхто не міг зарадити: допомагала їм спекатися небажаної

вагітності. Ті, що були в неї в такому делікатному питанні, розповідали по секрету своїм кумам, подружкам та сусідкам, що робила стара це безболісно та без поганих наслідків. Бігли до неї потайки й молоді дівчата, які зогрішили, щоб сховати від людей свій сором. «Гріховним ділом займається бабця», — шепталися навколо, та й самі ж дерлися вузькою стежинкою до тієї хатинки по допомогу.

Аж одного разу люди помітили на бабиному подвір'ї дитячі пелюшки, а потім і маленьку смуглявку — чорнооку новонароджену дівчинку. І знову був привід попліткувати. Жінки сперечалися, роздумуючи, чи може стара у свої літа народити дитинку. Дехто подейкував, що баба в лісі знайшла дитя, яке народила якась молода дівчина та, боячись осуду, покинула. А ще інші базікали, що стара втратила глузд і десь вкрала немовля, аби передати згодом свої відьмацькі справи. Але собака гавкає, вітер носить, а дівчинка росла всім на подив. Така вже гарненька Маланка зростала, що погляду не відвести: оченята великі, карі, вії та брови, як ночі восени, волоссячко кучеряве та чорняве, як галочка, на кругленьких рожевих щічках маленькі ямочки.

Коли Маланці було шістнадцять років, померла стара. Лягла спати й не прокинулася вранці. Подейкували, що їй на той час було сто років.

Маланка вже розквітла, як мак навесні, і почали до неї хлопці стежинкою бігати та сватати. Але серце своє вона віддала одному — високому, кремезному та гарному Мирону, за яким не одна дівка сохла. Хлопець побрався з Маланкою й забрав її до своєї садиби. Вона не стала замикати двері до хатинки (яке там багатство?), аби подорожні змогли зайти до господи, відпочити та напитися прохолодної води із джерела під багаторічною смерекою.

Мирон був із заможної родини, що мала файний статок: тримали отару овець, двоє коней, корів, птицю, млин та добру хату. І сімейне життя в них склалося. Хоча працювати доводилося всім із ранку до вечора, щоб утримувати велике господарство, та що їм, молодим, до того, коли Мирон завжди поруч із Маланкою, де б вона не була.

Він худобу пасе — вона по господарству пораяється й гайда до нього на луки. Біжить із вузликом, у якому окраєць запашного хліба та глечик молока, по росистих травах, що сягають поясу, аж товсті чорні коси по плечах скачуть, звиваються, ніби молоді гадюки. Махає білою хустинкою йому здалеку й кричить:

— Ми-ро-н-е-е!

А голос її відлунюють гори.

— Ма-лан-ко-о-о! — відгукується Мирон, знімаючи бриля, махає ним коханій.

Зустрінуться молодята, і де втома дінеться! Кохаються до нестями в густих та запашних травах, що пахнуть гарячим роменом, білявою ромашкою, деревієм і росистою конюшиною, шепочуть лагідні слова одне одному, ніби лише вчора побралися. Розпустить Мирон її густі коси та ніяк не може намілюватися дружиною, бо немає навкруги кращої від неї.

Люди заздять чужому щастю та все шепочуться, що то відьма навчила Маланку, як причарувати хлопця. А молоді не зважають на той гомін, бо щиро кохають одне одного. Та все ж, мабуть, зурочили молоде подружжя. Маланці вже виповнилося тридцять років, і до того часу Бог не подарував їм дитинки. Плакала жінка ночами, бо подруги, що пізніше заміж ішли, вже мали діточок, а вона так і залишалася пустоцвітом.

Тоді стали люди перешіптуватися, що то кара Божа впала на Маланку за гріхи її матері. Дійшли ці чутки до неї, і вона цілком втратила душевний спокій, ходила, як із хреста знята. Мирон теж ходив у тихому смутку, серце його краялося, коли він бачив розпач милої дружини. Хтось із старих людей порадив Маланці піти на Прощення до Київської Лаври, там просити в Бога пробачення за гріхи своєї матері та вимолити собі дитинку. Жінка прислухалася до слушної поради, поговорила із чоловіком і наприкінці зими тисяча дев'ятсот двадцять другого року почали збирати Маланку в дологу. Взяла вона хліба, сала, у мішечках квасоллю та муку, склала на воза. Мирон запряг коня й пішов проваджати дружину за село.

— Може, не поїдеш? — попросив. — Дорога далека та небезпечна, людей багато добрих, але є й лихі.

— Щоб рибу їсти, треба у воду лізти, — відповіла Маланка. — На все воля Божа.

Поцілував він кохану дружину й довго стояв у задумі на дорозі, дивлячись, як неясні її обриси зникають у мряці.

Маланка встигла до Прощеної неділі дістатися до Лаври. Там вона знайшла знаючих людей, які порадили їй помолитися перед іконою «Знамення». Жінка знайшла її та й упала на коліна. Свята Богородиця з піднятими вгору руками, у червоному вбранні та з маленьким немовлям споглядала уважно, як бідна молода й гарна, наче сама весна, жінка щиро проливала сльози та біла поклони, вимолюючи собі материнства. Встала Маланка з колін лише тоді, коли полегшало в неї на душі, просвітліло. Поставила вона свічку, перехрестилася, подякувала Пресвятій, поцілувала ікону та вийшла надвір.

Біля церкви вона помітила молодицю з немовлям на руках. Дитинча плакало, а з ним і жінка заливалася слізьми. Підійшла до них Маланка, спитала, що сталось. Жінка розчулилась, розплакалась ще більше, та не витримала, упала перед нею на коліна.

— Благаю, жіночко, допоможи! — схопила Маланку за поли. — Не дай від голоду загинути моїй дитині!

Маланка підняла жінку, заспокоїла.

— Звідки ти? — запитала.

— Здалеку. Полтавщина. Чула таке?

— Чула, любя, чула. А як ти потрапила сюди? Та ще й з дитинчам?

— Убили мого чоловіка на війні, вдовою залишилася. Бідувала я дуже, хворіла, ледь обоє не загинули. Там родичів не залишилося, а добрі люди намовили піти до Сум, де повинні були жити родичі чоловіка: його дядько, тітка та хрещений. Ото й пішла я з дитиною в дальню дорогу. Ледь знайшли місце, де жили дядько й тітка, бо хати там вже нема, згоріла, а куди родичі виїхали, куди поїхали долі ліпшої шукати — невідомо. А хрещений чоловіка давно помер, — розповіла, заспокоївшись, жінка.

— А його дружина? Жива ще?

— Знайшла собі іншого діда. Пустили вони мене, обігріли, а через два дні нагадали, що самим зараз скрутно живеться. Ото ж я й пішла до Лаври помолитися, долі кращої попросити у Бога. А що тепер робити? Куди голову прихилити? Чим дитину нагодувати? Я не знаю, — жінка похитала головою й подивилася на Маланку глибоко сумними очима. — Удома хоч убога, та є хата, а дістатися до неї без грошей і з дитиною на руках у мене вже не вистачить сил.

— Бери мого коня, — не роздумуючи, сказала Маланка. — Забирай підводу, а харчі, що ще залишилися, поділимо навпіл!

— Як це... забирай? — розгубилася молодичка.

— А ось так! — скинула голову вгору Маланка, аж коси по спині вдарили. — Тобі Бог дав дитину — то й збережи її, а я... Я й пішки додому дійду.

— А далеко тобі?

— Далеко. Туди, де хмари чіпляються за гори. А ти повертайся додому, там хоч дах над головою є.

Під'їли жінки перед дорогою, поділили харчі, розпрощалися.

— Вік тебе не забуду, — на прощання сказала жіночка з Полтавщини. — А про твоє щире серце й дітям своїм розповім, і накажу онукам переказати. Молитися за тебе буду щодня. Що ж тобі наостанок побажати?

— Дитинку. Іншого бажання в мене немає, — сказала Маланка, надягла вузлик із харчами на палицю, перекинула через плече та й пішла, не оглядаючись.

Дорога додому виявилася не такою вже й легкою, коли йти пішки. Маланка то йшла, то підвозили добрі люди на возі та пускали до хати заночувати. Ноги в чоботях понатирала до крові, що й ступити боляче. Уже в далечині в ясну погоду виднілися верхівки Карпат, коли вкрай змучена тяжкою дорогою жінка примітила горохову копицю посеред поля. Вирішила трохи перепочити й зарилася в неї. Незчулася, як швидко втома взяла своє, і вона заснула. Чи то сон був, чи видіння — достеменно Маланка сама не знала. З'явилася

перед нею в червоному, аж мерехтливому, вбранні сама Пресвята Богородиця. Упала перед нею жінка на коліна й заблагала:

— Пресвята Богородице! Прошу Тебе, дай мені материнство! Бо не можна прожити пустоцвітом і зернятка по собі не лишити!

Суворо та пильно подивилася на неї Богородиця й каже:

— Мати твоя великою грішницею була — багато ненароджених життів загубила. Ти знала про це?

— Знала, — б'є чолом Маланка. — І прошу Тебе, пробач їй, за все пробач!

— А ти знаєш, що діти розплачуються за гріхи своїх предків?

— Знаю, — плаче Маланка. — Але ж не зможу я жити без дитини! Засохну з горя, загину!

— А ти зможеш бути гарною матір'ю? — суворо запитала Богородиця.

— Обіцяю бути доброю, найкращою матір'ю своїй дитині, — щиро поклялася Маланка й тричі перехрестилася.

— Добре, — сказала Богородиця. — Слухай мене уважно, щоб жодне слово не пропустила.

Жінка підняла свої красиві заплакані очі.

— Ти будеш мати дітей! — урочисто сповістила Божа Мати.

— Ой! — скрикнула Маланка та мало не зомліла від щастя.

— Трьох дітей. Кожного з них будеш народжувати через кожні дев'ять років.

— Дякую Тобі, Пресвята Богородице, — не тямлячи себе від утіхи сказала Маланка.

— Дослухай мене до кінця, — зупинила її Божа Мати й продовжила: — І ти, і всі жінки вашого роду будуть дуже дбайливими матерями, наділеними любов'ю до своїх дітей так, що можуть піти навіть на самопожертву. Але гріхи твоєї матері все одно всім вам доведеться спокутувати.

— Що ж робити?! — у розпачі запитала Маланка й задрижала всім тілом.

— За твоє добре серце і гарну справу, що ти зробила для бідної жінки з дитиною, я підкажу тобі, як жити далі.

— Як же? — загорілися очі надією.

Богородиця схилилася над Маланкою й майже пошепки сказала:

— Усі жінки вашого роду не повинні покидати батьківську садибу, бо тільки рідна хата, рідне подвір'я, дерева, що сягають своїм корінням глибоко під землю, навіть травичка — усе буде давати вам силу та насагу до життя. Ти й наступне покоління ваших жінок-матерів будуть жити лише цією силою — пам'ятай. Так ви спокутуватимете гріхи твоєї матері, зможете продовжувати ваш рід. Запам'ятай: де народилися, там повинні й вікувати.

— А де ж мені жити? Я заміжня й зараз живу там, де садиба мого чоловіка.

— Ти повинна повернутися туди, де тебе народили, де твоє коріння.

— Добре, добре, — без вагань погодилась Маланка. — А чоловіки нашого роду? Як же їм бути?

— Чоловіків це не стосується. Вони можуть їхати кудись, щоб добути кусень хліба для сім'ї — це не гріх, і в них досить своєї сили, щоб вижити далеко від рідного гнізда. Але жінку та її дітей можуть спіткати нещастя, бо не стане в них життєвої сили якоїсь миті.

— Дякую Тобі, Пресвята Богородице! — знову почала щиро молитися Маланка та низько кланятися.

А коли підняла голову, то Богородиці як і не було. Витерла вона сльози та з новими силами поспішила додому.

Мирон вже весь звівся та прогледів очі на дорогу, чекаючи дружину, що давно повинна була повернутися. Спочатку він не впізнав у постаті на дорозі Маланку, а потім підбіг до неї — а та вся вимучена, стомлена, а очі радістю світяться.

— Люба, кохана моя Маланочко, — обіймає Мирон дружину. — Де ти так довго була? І без коня, без воза повернулася. Чи лихі люди відібрали?

— Усе добре, любий, — посміхається. — Коня з возом я добрій людині подарувала.

— Подарувала?!

— Так. Йй кінь потрібнішим був.

— Та Бог із ним, з тим конем, — махнув рукою Мирон. — Ти сама як?

— Будуть у нас діти, — видихнула щасливо та й зомліла від утоми.

Навесні, лише почав танути сніг, Мирон із Маланкою пішли в гори, де покинута хатинка вже перекосилася та вросла в землю. Відбудували вони її за літо та й перебралися туди жити. А наступного року, саме на Прощення, народила жінка довгоочікуваного первістка — сина Ореста, через дев'ять років — красуню, середульшу дівчинку Даринку, а ще через дев'ять, коли вже Маланці було під п'ятдесят, — доньку Марічку.

Усім дітям Маланка часто розповідала про свою зустріч із Пресвятою Богородицею та все наказувала ані їм, ані наступному поколінню не забувати про те, що лише батьківське гніздо зможе їм дати силу життя та вберегти від біди...

Частина перша

I

Скільки Катря себе пам'ятає, бабуся Варя була прикута до ліжка. Вона любила свою бабуся, з доброю, ласкавою по-смішкою, з лагідними, м'якими та теплими долонями, світлим волоссям, стягнутим у вузлик. Дівчинка й називала її по-своєму, по-особливому — бабуся. Не «баба», не «бабуся Варя», а лише «бабуся». Іноді бабусі ставало краще, і Катря пам'ятала, як вони з дідусем Орестом допомагали їй сісти в інвалідний візок, вузлик волосся на голові скручували в «гульку» та возили її на горód і в садок. А ще бабуся любила річку, яка протікала неподалік. Треба було лише спуститися доріжкою, що тяглася уздовж усього довгого горóду вниз, перейти луки, де завжди було повно поважних гусей, крикливих качок та прип'ятих до кілків молодих бичків, щоб потрапити прямісінько до величезних верб, за якими ховалася невеличка, спокійна та тиха річка. Тут вони з дідом Орестом і зупиняли візок, а бабуся могла годинами дивитися на мальовничі картини розлогого села уздовж річки, яка місцями поросла очеретом. Гуси гелгочуть про щось своє, понад берегом літають неспокійні ластівки, а бабуся вдивляється у сріблясту річку, що викручується, мов в'юн, поміж вербами. Іноді вона просила підвезти її до самої річки, де берег не крутий, щоб можна було бачити відшліфовані водою пласкі камінчики на дні, де зграйка веселих і швидких мальків то гралася на сонці, то ховалася в тінь.

Коли Катря була маленькою, то просто йшла бавитися до річки, а коли подорослішала, то брала старе простирадло,

розстилала його на траві та лягала поруч із бабусею, слухаючи її та дідові розповіді.

Мабуть, вона була вже в п'ятому або шостому класі, коли дідусь із бабусею одного дня повели розмову про воєнні роки.

— Дідусю, а ти був на фронті? — запитала тоді Катря.

Дід Орест, худорлявий, високий, стрункий, зовсім не зігнутий від років, глянув на неї уважно так, помовчав трохи й сказав:

— Бач, виросла, мабуть, вже моя онука, що таке питання поставила. Я був зв'язковим в УПА. Чи чула про таку?

— Чула щось, але достеменно не знаю, за що УПА воювала.

— За що? — невдоволено хмикнув дід і поморщив брови. — Не вчать вас правди в школі чи ти така погана учениця?

— Я відмінниця! — Катря ображено надула свої темні, як стигла вишня, губи.

— За Україну, Катрусю, за Україну, за її волю твій дід Орест воював. За що ж іще? — пом'якшав голос діда.

— І за Карпати, — посміхнулася Катря, вже забувши про образу.

— За Карпати? Це ясна річ, бо немає у світі кращого місця, ніж рідні гори та ліси, — сказав замріяно дід, а Катря подумала, що він зараз знову почне довгу розповідь про те, які там холодні та швидкі ріки, що восени верхівки гір потрапляють у полон важких хмар, які тихо сповзають униз, про те, що там навіть стежки дзвенять під ногами. Зазвичай дівчинка любила подовгу слухати розповіді діда, і далекі та незнайомі Карпати росли разом із нею, у її уяві, як якесь чарівне та казкове місце. Але сьогодні чомусь не було настрою слухати оповідь діда про його край, і дівчинка спитала:

— І що ти, дідусю, робив, коли був зв'язковим?

— Мені йшов дев'ятнадцятий рік, коли я вступив до повстанської групи, а згодом в УПА. А там вже наш командир запримітив мою кмітливість та спритність і призначив мене зв'язковим. Бо треба було когось посилати на Схід України, до Донбасу, де діяли осередки підпілля ОУН. Про це, Катрю, мабуть, ніколи не напишуть у підручниках. Але це дійсно було, і я тому свідок. Старий, правда, — дід посміхнувся, — але все ж таки свідок.

— А чому не пишуть, діду?

— А хто їх знає чому. Може, колись час розсудить. А я не знаю, у чому моя вина й чому мені доводиться приховувати від людей те, що я хотів, аби Україна була незалежною. Може, нас навчали не так, а може, я не все тоді розумів, бо й малограмотний був, і молодий. Знаю одне: треба було зробити так, щоб Карпати вільні були, щоб горянам дихалося вільно, то й пішов до УПА.

Дід зняв кашкета, витер спітніле чоло, примружив очі, згадуючи далекі роки, та так тяжко зітхнув, що Катря вже й не рада була, що затіяла цю розмову.

— Бабусю, тобі не холодно? — спитала вона.

— Та що ти, Катрю?! Такий приємний вітерець несе лише свіжість від річки, а не холод.

— Гарна днина, — сказав дідусь, — як тоді, у той день, коли я тебе, Варю, вперше побачив.

— Ага! — засміялася Катря, її дзвінкий сміх забринів над тихою водою. — Здається, я щось цікаве пропустила чи від мене щось приховують?

— Дідусь має на увазі наше знайомство, — усміхнулася бабуся та поправила рукою сиве пасмо волосся над вухом, ніби соромлячись.

— Так, так, — протягла Катря. — Хотілося б дізнатися, як це у вас було.

Дівча перетягло простирадло в інше місце, вместилося на ньому прямо перед бабусею, щоб нічого не пропустити. Та з любов'ю глянула на онуку й подумала, що мине лише кілька років, як це дівчисько почне зводити з розуму хлопців. І треба ж було таку красу від природи отримати! Мати в неї, їх донька Марина, гарну вроду мала, а онука ще краща. Великі карі очі, що ніби в душу можуть зазирнути, вії чорні-чорні та густі, брови — як крила птаха в польоті, губи повненькі та незвичайного темного кольору, ніби стигла вишня на сонці блищать. І шкіра в Катрі ніби оксамитова — гладенька, без жодної цяточки, а на круглих щічках вічний сором'язливий рум'янець кольору стиглого персика. Та найбільшою гордістю онуки було її волосся. У Катрусі напрочуд густе, м'яке та довге волосся, таке чорне, що аж відливає темно-синім, коли на нього падають сонячні промені. Часом бабуся Варвара і сама вірила в розповіді свого чоловіка про

те, як колись Маланка (його мати) зустріла Пресвяту Богородицю і та віщувала, що всі дівчата їхнього роду будуть наділені надзвичайною красою та любов'ю до своїх дітей. Свою єдину доньку вони з чоловіком зростили в ласці та любові, і зараз Варвара б рада допомагати їй в усьому, та склалося так, що працювала багато й тяжко в колгоспі, і збив її з ніг підступний інсульт, прикував до ліжка. Ніколи і не гадала вона, що стане своїй доньці тягарем, що доведеться її годувати з ложки, як малу дитину, і постіль під нею міняти, і ліки діставати. Краялося серце материнське, та що тут поробиш? Лише стала через кілька років одужувати — знову інсульт. І знову ліжка й довгі дні та ночі, щоб стати на ноги.

— Ну? Чого ж мовчимо? — Катруся зиркала то на діда, то на бабу. — Не хочете зізнаватися, як познайомилися, чи що?

— Нехай дідусь розповість, — посміхнулася бабуся. — Він у нас мастак красиво розповідати.

— Це я знаю, — мружить оченята Катруся. — Дідусю, розкажи.

— А ти мені розкажеш про своє перше побачення? — посміхається дід.

— Коли ти розкажеш, то і я тобі розповім.

— Обдуриш старого?

— Ні, — сміється дівча, — чесне-пречесне слово!

— Ну то слухай, якщо так цікаво, — сказав дід і став позаду візка дружини, поклав їй на плечі свої натруджені руки. — Улітку сорок третього року треба мені було дістатися до Донбасу у справах, бо я ж був зв'язковим. Не буду розказувати про всі пригоди на своєму шляху — для цього й дня не вистачить, бо по всій Україні німці стояли, а мені треба було цією територією пройти та ще й перетнути лінію фронту, щоб виконати бойове завдання.

Дійшов я до річки Сейм, що неподалік міста Суми. Річка широка, гарна, їй немає жодної справи до війни. Пробрався я нишком очеретами до берега, подивився по карті, що поруч повинен бути міст. Тихенько виглядаю й бачу той міст через річку. Він великий, довгий, бетонний, але по ньому німецькі вартові ходять. Нарухував я їх аж вісім чоловік. Та всі в касках, озброєні, ще й два мотоцикли по різні береги стоять. От, думаю, неза-

дача, треба через річку перебраться, а ніяк: з мосту все німцям видно. Стою в багнюці по коліна, слухаю, як жаби квакають, та й думаю, що доведеться мені так до темряви стояти, а потім іти шукати переправу. Знову дістав карту, подивився ще раз — зліва село, справа — теж, і всюди німці. Що мені робити? Аж дивлюся — пливе річкою дерев'яний човен, а в ньому сидить русява дівчина, гарна така, молоденька, свіжа, ніби вранішня ромашка.

— Бабуся? — не витримала Катря.

— А то ж хто ще? Досі пам'ятаю, яке було на ній платтячко. Біленьке в синіх квіточках. Воно так пасувало до її блакитних очей!

— І що ж було далі? — Катря аж зачовгалася від нетерплячки.

— Помітила вона мене, а я палець до вуст приклав, мовчи, мовляв. Вона все зрозуміла, непомітно головою кивнула й припливла до берега, де я сховався. Незнайомка, проходячи повз мене, спитала тихо: «Ти хто, хлопче?» А я їй кажу: «Допоможи мені перебраться на той берег, щоб німці не помітили. Прошу тебе». «Чекай тут», — чи то відповіла, чи вітер прошепотів. Робити нічого. Сиджу. Чекаю. Думав різне: може, і справді допоможе, а може, пішла до німців, щоб мене здати. Повертається вона назад з оберемком свіжоскошеної трави та, не зупиняючись, каже: «Я траву буду в човен складати, а ти доповзи та непомітно лягай під неї, на саме дно, і сиди тихо». Так я і зробив. А дівчина все носить траву та зверху на мене її скидає. А потім я почув, як весло вдарилося об воду, і човен зрушив із місця. Німці на мосту щось по-своєму гелгочуть, сміються, а дівчина не зважає на них. Відпливла від берега, та як затягне пісню:

За туманом нічого не видно,
За туманом нічого не видно,
Тільки видно дуба зеленого,
Тільки видно дуба зеленого.
Під тим дубом криниця стояла,
Під тим дубом криниця стояла...

А голос чарівний, сильний, розливається понад водами Сейму так, що навкруги його чути.

...У тій криниці дівка воду брала.
Та й впустила золоте відерце...

Німці спочатку сміялися, навіть камінці жбурляли у воду, а дівчина все співає та так уже витягує пісню, що навіть вони ржати перестали та й заслухалися. А вона перевезла мене через річку, сховала до вечора в кущах, а тоді, як впала темна ніч, відвела до свого хліва, сховала на горищі, нагодувала. Ось так я й познайомився з твоєю бабусею.

Дідусь посміхнувся, провів долонею по худенькому плечі дружини.

— І ти одразу закохався? — спитала Катря.

— Не знаю, як ви це зараз називаєте...

— Кохання з першого погляду, — серйозно вставила дівчинка.

— Можливо. Знаю лише одне: запала мені в душу світлоко-са дівчина із Сумщини. Та так надовго, що не зміг її забути, а всі красуні карпатські, що подобалися мені раніше, стали здаватися вже не такими гарними.

— А таке буває, що спочатку здається людина тобі гарною, а наступного дня вже не дуже? — зовсім по-дорослому запитала Катря.

— А чому ж ні? Буває. Я знайшов Варвару, коли ще раз ішов із завдання з Донбасу. Виявилось, вона мене теж чекала.

— І ви одружилися?

— Ні, Катрю, не одразу. Довелося нам зустрітися ще й у сорок четвертому році. А в сорок п'ятому, коли скінчилася війна, я приїхав до села, а моя Варвара вже мала ось-ось народити дитину, твою матір. Тоді ми одружилися, згодом збудували собі хату, та й покинув я рідні гори заради цієї красуні.

— Яка там красуня, — махнула рукою бабуся. — Ти б, Катрю, бачила, яких красунь у них гори виплекали. Кров із молоком, а не дівки! Сама бачила, коли їздили туди в гості.

— Дідусю, а як же ти зміг розлучитися з горами? Ти їх так любиш!

— Після війни, щоб не потрапити за ґрати, я приїхав до Варі, а вона вагітна, народжувати треба, а ніде. Хата батьківська згоріла, так жили вони в землянці. Куди їхати? Треба було йти працювати, щоб якусь хатинку збудувати та десь жити жінці з дитиною. Ось і залишився. Спочатку на деякий час, а потім назавжди. Східне Полісся також гарне. Чи не так, Катрю?

- Мені тут подобається.
- Це добре. Бо ти ж пам'ятаєш, що повинна жити там, де народилася?
- Діду! — махнула рукою. — Ти до цього часу віриш у цю казку?
- Бо то є правда. Чиста правда.
- Нехай буде так, — неохоче згодилася Катря, щоб лише не хвилювати його.
- От не віриш мені, — з розпачем сказав дід. — А згадай-но, що Богородиця сказала, так і збулося. Дітей мати народжувала кожні дев'ять років. Було таке?
- Збіг.
- Троє дітей народила, як і говорила Пресвята. Так чи ні?
- Теж простий збіг.
- А Даринка? Забула про неї?
- То був нещасний випадок, — не здавалася Катруся.
- Ні, то було пророцтво. Даринка залишила батьківську оселю, коли вийшла заміж. І смерть її була не випадковою. Подумай сама, як може вагітна жінка, спускаючись у льох по драбині, так зачепитися ногою, що зависнути на ній догори дригом? Так і висіла бідолашна, доки й сама не загинула, і дитина в ній не померла.
- Горе та й тільки, — зітхнула бабуся. — Треба ж було такому статися!
- А жила б вона вдома... — почав дід.
- Діду! — перебила його Катря. — Досить уже! Усі ми чули твої розповіді сто разів. Давай не будемо про сумне. Зізнайтеся краще, коли ви вперше поцілувалися?
- Отакої! — бабуся вдарила себе долонями по колінах. — Та чи наша Катря зовсім дорослою стала?
- Коліться по-хорошому, бо все одно випитаю, — знову з'явилися хитрі блискітки в очах онуки.
- Коли в сараї мене ховала від німців, тоді я поцілував Варю вперше, — зізнався дід.
- У щоку чи в губи?
- Спочатку, звичайно, у щоку.
- Мене теж у щоку поцілував один хлопець.

— Це ж треба! І не інакше як хтось із наших сусідів, — сказав дід. — Або сусід зліва, Федько, або справа, Роман. Тепер ти колися, Катерино, зізнавайся, хто? Не інакше як Роман.

— Не вгадав, діду, — сміється Катря, — Федько, а не Роман.

— А я думав, що Ромко.

— Теж мені, жениха знайшов! У нього в щоденнику самі трійки!

— Не в оцінках, Катрю, справа, а в самій людині, у її душі, — зітхнув дід.

— І поведінка в Ромка, діду, знаєш, яка?

— Веселий він хлопець, трохи кручений, ну то й що? Добрий, лагідний, до людей привітний.

— Погано ти, діду, його знаєш.

— Можливо, Катрю, можливо. Але я напевно тепер знаю, що треба нам із твоїми батьками швидше нову хату добудувати. А то не встигнемо до твого весілля.

— Діду! — невдоволено закрутила носом дівчинка та так мотнула головою, що коси підстрибнули на плечах. — Я не хочу заміж!

— Прийде твій час, і нас забудеш спитати, — посміхнулася бабуся. — Заведеш хлопця на поріг і скажеш: «Це мій чоловік!».

— Це буде... не скоро! — залилася сміхом Катруся, аж червоніли її кругленькі щічки.

2

— Катрю, пішли сьогодні по гриби до лісу, — запропонував Ромко, коли вони з Федьком поверталися зі школи.

Вони майже завжди бували разом. Спочатку ходили в дитсадок в одну групу, потім пішли до школи, і Катерина з Романом потрапили до одного класу, а Федір — до іншого. Так він такий галас здійняв удома, що півсела чуло, як ревів, ніби голодна корова, та кричав, що не піде більше до школи, коли його не переведуть у той клас, де його друзі. Катерина зі свого подвір'я теж чула, як Федю довго вмовляла мати вчитися в іншому класі, бо Катря — дівчина ще нічого, а ось від Романа йо-

му потрібно триматися подалі. Але Федько так лементував, що його не змогли заспокоїти ані вмовляння матері, ані ремінь батька, що кілька разів прилипав до заднього місця. Урешті батьки силою зтягли хлопця до хати, і що там ще йому робили — нікому не відомо, але наступного дня Федір із запухлими від сліз очима, але із щасливою посмішкою на обличчі та портфелем у руках з'явився в їхньому класі в супроводі матері, Поліни Лаврентіївни, яка працювала завучем. Учителька вказала Федьку на вільне місце за задньою партою, бо всі місця вже були зайняті, а Катря сиділа поруч із Романом. Тоді Федько зробив таке нещасне обличчя, скривився, закліпав очима та скривив рота, готовий ось-ось заревти. Поліна Лаврентіївна, уявивши, що хлопець знову повторить учорашню сцену, щось шепнула вчительці, і та пересадила хлопчика, що сидів позаду Катрі, за останню парту. Федько знову розплився в задоволеній посмішці, демонструючи всім відсутність одного зуба, поважно й задоволено пройшовся класом і сів на звільнене місце.

— Точно, Катрю, — підтримав друга Федір, — грибів у лісі — сила-силенна! Сам бачив, як Явдоха цілий мішок опеньків за плечима несла, аж пуп тріщав!

— Таки й тріщав! — засміялася Катря. — Може, вона яблука-дички з лісу тягла в мішку?

— Ти що?! Явдохи не знаєш? — оживився Роман. — Якщо вона щось і несла, то лише опеньки, бо яблука давно вже погнили.

— Мені ще треба на городі бур'яни сухі позгрібати та спалити, доки днина добра стоїть, — сказала Катря, поглядаючи то на Федька, то на Романа.

— Я тобі допоможу, — обіззався жваво Роман. — Разом ми швидко справимося!

— Дивись мені! — посварилася пальчиком.

— А я тебе хоч колись обманював?

— Ти? Ні.

— Друзі, так ідемо до лісу чи ні? — утрутився в розмову Федір.

— Півгодини на обід і перевдягання, — скомандувала Катря.

— Куди це ти спортивні штани натягаєш? — спитала мати. —

Не встигла прибігти зі школи, а вже кудись милишся.

— Підемо по опеньки, — відповіла швидко Катря й закинула на спину важкі пухнасті коси з розплетеними кінчиками. — Ти не хвилюйся, мамо, на городі все встигну зробити до темряви.

— А з ким же?

— З друзями.

— Знову із сусідами?

— А то ж із ким?

— У дівчаток твого віку подруги, а в тебе — друзі, — м'яко дорікнула мати.

— У мене теж є подруга Ольга, але з нею нецікаво. Носить-ся зі своїми новими ганчірками, як курка з яйцем, і більше нічого їй не треба.

— Хіба ж мало добрих дівчаток?

— А мені з Федьком та Романом теж непогано, — сказала як відрізала. — Мамо, де кошики стоять?

— Тримай, — мати подала плетеного з лози кошика.

— Мені два потрібно.

— Навіщо тобі два? Щоб руки чимось зайняті були та й усе?

— Дай мені ще один, — попросила Катря. — Кажу ж, що потрібно два, значить, так треба.

— Ох, і вперта ж ти, Катерино, — усміхнулася мати, дістаючи з-за припічка ще один кошик. — І в кого ти така вдалася?

— У діда, — кинула, вибігаючи з хати та натягуючи в'язану шапку.

Друзі швидко прямували накатаною возами дорогою, що тяглася до лісу. Треба було поспішати, бо осінній день короткий, не встигнеш угору глянути, як вже з усіх боків насувається темрява. Днина видалася чудова. Друзі перейшли дерев'яний міст, що розкинувся над невеличкою тихою й спокійною річечкою. Зупинилися лише на мить, кинувши погляди на її тиху заводь, затінену старими вербами з покрученим корінням, що виступало над водою, та й попрямували далі — туди, де вдалині бовваніли дерева, кликали до себе різнокольоровим убранням. Ліс поволі насував їм назустріч.

У лісі тихо, лише шурхотить під ногами сухе листя, що залягло на землю товстою та м'якою ковдрою. Сумовито поскрипує стара береза, скаржить на вітер, що позривав із неї остан-

не вбрання. А далі дружним натовпом обступили стежинку столітні дуби. Заблукала одинока хмаринка, наткнулася на верхівку величезного дуба, зачепилася за його могутнє розлоге віття, та й замріялась або задрімалась на одному місці.

Грибники звернули зі стежинки й заглибилися в ліс, туди, де тремливою осичкою починався густий чагарник. Тут розбрелися в різні боки, шукаючи опеньки біля старих трухлявих пеньків. Грибів, дійсно, було дуже багато. Вони росли то безладним натовпом, поблискуючи на сонці слизькими темними голівками, то сиділи прямисінько на широченних пеньках дружними сімейками.

Катря не встигла й отямитися, як почула голоси хлопців, що вже її гукали, порушуючи урочисту тишу лісу. Вона глянула в кошик — він був майже повний, але менший кошик був зовсім порожнім.

— Я тут! — гукнула вона з розпачем.

Прибігли до неї Федько та Роман, обоє збуджені, очі горять, а в руках — кошики, повні грибів.

— Ну, і що я буду тепер робити? — Катря показала порожній кошик. — На сміх людям понесу його додому?

Роман мовчки підійшов, узяв у неї з рук порожнього кошика, поставив на землю і насипав опеньків зі свого.

— Навіщо?! — кинулася Катря.

— Мені досить і цього, — відповів хлопець і якимось винувато та ніяково посміхнувся.

— У тебе ж залишилося лише півкошика, — сказала Катря, а в очах сяйнула подяка.

— Нам із мамою досить, — знизав плечима Роман.

— Ну, то що? Йдемо додому чи ще будемо збирати? — дивлячись вбік, спитав Федько.

— Підемо додому, — сказала Катря, бо від її слова залежало рішення.

— А я піду понад дорогою, — сказав Федько. — Може, якогось боровика знайду.

— Ага, — посміхнувся Роман. — Гляди, знайдеш! Їх уже давно немає. Знайти можна хіба що коров'ячу ляпанку!

— Іди вже, розумнику, — відмахнувся Федір.

Роман взяв із рук Катрі більшого кошика, та й пішли вони вдвох. Дівчині було чомусь неприємно, що Федір не поділився з нею грибами. Справа була навіть не в грибах, а в тому, що вони втрьох вважають себе друзями, завжди разом, а коли чимось треба поділитися, то Роман останню сорочку із себе зніме та віддасть, а Федір... Так бувало й тоді, коли Катрі потрібна була допомога. Не можна сказати, щоб Федько їй коли-небудь відмовив. Він або відмовчувався й чекав, поки Роман першим проявить ініціативу і йому не потрібно буде вже нічого робити, або Катрі доводилося його просити, а то й навіть умовляти. Ну, не здогадався, наприклад, сьогодні Федір запропонувати їй свої гриби, так міг би хоча б з другом поділитися.

— І чому він такий? — вголос подумала Катря.

— Федько? Не зважай, — ніби прочитавши її думки, відповів Роман. — Нормальний він хлопець, гарний друг.

— А чому тебе не пускають до їхнього двору?

— А я і сам туди не ходжу, — поморщив лоба Роман.

— Можеш розповісти... Чи це секрет?

— А ти не знаєш?

— Щось одним вухом чула від батьків, але достеменно нічого не знаю, — відповіла Катря. — Чула, ніби ваші батьки колись посварилися. Так?

— Ти ж, Катрю, знаєш, що моя мати від народження кульгава, бо в неї вивих стегна. Їй і так тяжко ходити, а ще й тиск за високий...

— Тому вона й працює прибиральницею в школі?

— А де ж їй іще працювати? Хоча мати закінчила у свій час технікум. Коли був живий батько, то сказав, що не пустить її на поле, щоб не згнула там. Так і працює прибиральницею до цього часу.

— Чому твій батько помер?

— Мати була мною вагітна, а Федьків батько, або, по-іншому, голова нашого колгоспу «Червоний партизан» дав обробляти їй ланку буряків. І скільки б ти думала? Цілий гектар! Тоді мій батько пішов до нього по-хорошому й каже: «Моя Валя на ланку не піде, бо ти ж бачиш, що вона кульгава та ще й вагітна. До того ж у неї часто стрибає тиск. Дай, Максимовичу, їй хоч дитину нор-

мально виносити». А той уперся! Каже, що всі в селі рівні, і буряк полоти підуть усі: і директор, і вчителі, і фельдшерка. Не знаю, як там було, але мій батько схопив якогось дрючка, що перший-ліпший попався під руку, та й зопалу відлупцював голову. Той зняв побої у райцентрі, написав заяву на батька до міліції.

— І що? — Катерині очі гнівно заблищали.

— За це й посадили мого батька до в'язниці, — зітхнув Роман. — Ні він мене не бачив, ні я його.

— Як то?

— Захворів він там на туберкульоз, а потім підчепив запалення легенів і помер.

— Ти диви, який гад цей Іван Максимович! — із гнівом сказала Катря. — Недаремно ж мій дід його недолюблює.

— Твій дід — золотий чоловік.

— А ти на Федька зла не тримаєш?

— Ти що?! Він-то до чого? Він мій друг.

— Уже йду! — крикнув той і попрямував до них.

— Ну що? Знайшов боровика? — спитав Роман.

— А! — махнув хлопець рукою. — Які там боровики? Так, пройшовся лісом, щоб спокійніше на душі було.

— Ти все ще хочеш до сільгоспінституту вступати?

— Ще два роки попереду. Можливо, піду до юридичного.

— А я не передумала, — всунула свою копійку Катря. — Хочу бути вчителькою.

— А ким же ще ти можеш стати? Мною та Ромком із дитинства командуєш, як хочеш, — пустив шпильку Федір.

— Хм, — Катря невдоволено відкопилила губу, — можна подумати, що жінки бувають лише вчительками.

— І підводниками, і лікарями, і космонавтами, — продовжив її думку Федір. — Не хочеш стати першою жінкою-космонавтом, нога якої ступить на далекий і невідомий Марс?

— Дурень ти, Федьку, — з осудом блимнула на нього Катря виразними очима: — Та ще й набитий.

— Не сваріться, — спокійно мовив Роман.

— А ти, Ромку, куди підеш вчитися? — спитала, вже заспокоївшись.

— Мені не доводиться вибирати. Шлях один — у ПТУ.

— Але чому? Можна спробувати хоча б у технікум, — озвався Федько.

— Ви гадаєте, що я не йду до технікуму через свої трійки? — спитав Роман.

— А то ж чому? — Катині брови злетіли вгору, розправилися, як крила.

— По-перше, у ПТУ годують тричі на день, дають гуртожиток, стипендію, направлення на роботу. А по-друге, — Роман на мить запнувся, — по-друге, треба йти швидше працювати. Не можу ж я у матері сидіти на шиї? Треба їй дати змогу відпочити.

Усім стало якось ніяково і решту дороги додому вони йшли мовчки, лише іноді перекидаючись малозначущими фразами.

3

Цього дня Катря, напевне, вперше в житті сказала неправду. Була неділя, не треба було поспішати до школи, і вона вирішила досхочу виспатися. Але, як завжди, прокинулася о сьомій і довго крутилася, кутаючись простирадлом, доки знову задрімала. Їй наснився свій 10-Б клас, але чомусь поруч із нею сидів не Ромко, як завжди, а Федько. Вона так близько бачила його темні сяючі очі, що хотілося дивитися в них до безкінечності...

— Чи думає ця спляча красуня прокидатися, чи буде відлежувати боки до обіду? — голос діда розбудив Катрю, але їй так кортіло додивитися сон до кінця, що вона невдоволено промурчала й знову закрила очі, але сон вже розвіявся, як вранішній туман на сонці.

— Ну, що, діду? — невдоволено пробубоніла вона й розплющила очі. — Мені такий сон наснився, а ти все зіпсував.

— Як проспипш до обід, то присниться й ведмідь, — посміхнувся дід. — Хіба б я тебе будив без діла?

— Які можуть бути справи в неділю вранці?

— А це ти сама питаєш у свого кавалера.

— Хто? — спитала Катря, потягуючись у ліжку.

— Федько.

— Я зараз, — зітхнула Катря й потяглася за халатиком.

Скрутивши волосся у вузол, затигла його гумкою, взула капці, вийшла на ганок і замружила очі від сонця. Крізь крислату крону старої груші пробивалися грайливі сонячні промені. Вони одразу ж піймали обличчя дівчини й почали загравати до неї, плутатися в блискучих кучерях. Катря посміхнулася новому дню, пустунам-промінчикам та легесенькому вітерцю, що доніс до її тремтливих ніздрів запахи весняного квітучого саду. Вона вдихнула на повні груди та весело побігла до хвірточки, де на неї чекав Федір.

— Привіт, — Катря прочинила хвіртку й посміхнулася хлопцеві.

— Добридень, — Федько теж посміхнувся й засунув руки до кишень. — Довго ж ти спиш.

— І ти туди ж! То дід бурчить, що довго сплю, то ти. А я лишень один день за півроку хотіла від душі виспатися!

— Я хотів, як краще, — знітився Федько й набундючився. — Ну, то йди та спи.

Хлопець розвернувся, збираючись піти. Іншого разу Катерина сказала б йому: «Ну і йди собі під три чорти!», розвернулася б та й пішла досипати. Але чомусь сьогоднішній короткий, як мить, сон не давав спокою.

— Зачекай, — сказала вона й схопила хлопця за руку. — Чого це ти одразу надувся, як сич на мороз?

У Федька очі потеплішали, він пильно подивився на Катрю.

— Суніці в лісі дозріли.

«Як уві сні», — майнула в Катрі думка, вона так і стояла, тримаючи Федькову руку у своїй.

— Бери відерце та пішли.

Вона кивнула головою на знак згоди та швидко побігла до хати.

— Діду, я не буду снідати, — кинула на ходу та побігла переодягатися.

Чомусь сьогодні їй захотілося виглядати привабливо, і Катря почала швидко перебирати ситцеві сарафани та платтячка. Зупинила свій вибір на білому сарафані в синій дрібний

горошок. Він був приталений і чітко виділяв її тонкий стан та високі пружні груди. Швиденько надягла сарафан, волосся на-швидкуруч розчесала і затигла високо на потилиці у вузол. Глянула на себе у дзеркало старенької шафи, покрутилася на всі боки й залишилася собою задоволена. Показавши наостанок своєму відображенню кінчика язика, крикнула діду:

— Ми йдемо за суніцями!

— Хто це «ми»?

— А ти не знаєш буцімто.

— Знову друзі, — по-доброму промимрив дід. — Куди кінь із копитом, туди й рак із клешнею. Так, Катерино?

— Еге ж, діду, еге ж, — відповіла Катря та крутнулася на одній нозі.

— Значить, ідеш із Федьком та Романом?

У неї на мить завмерло серце, бо вперше в житті вона не збиралася кликати Романа. Їй чомусь захотілося провести цей день наодинці з Федьком.

— Так. Звичайно ж, з ними, — збрехала Катря, і її чомусь обдало жаром. — Я пішла. Не сумуйте без мене, бо скоро повернуся.

— Іди вже, дзигго, — посміхнувся дід, проводжаючи поглядом улюбленицю.

Вони йшли удвох знайомою стежинкою по росистих луках, що пахли свіжістю. Вранішню урочисту тишу порушувало мукання корів, яких вже гнали за річку туди, де буяла зеленню трава. Ялівки йшли швидко та граціозно; поважно дибали, хльоскаючи хвостами себе по товстих боках, старші корови, несучи вим'я. Частина корів одразу розбрелася по пасовиську.

Катерина підставила обличчя під легенький вітерець, що доносив свіжість та вологу від річки, посміхнулася.

— Про що ти зараз думаєш? — спитав Федько, що до цього часу йшов поруч мовчки, розмахуючи пластмасовим відерцем та зрідка кидаючи вкрадливі погляди на супутницю.

— У такі миті, як зараз, я відчуваю єдність із природою, із цими луками, травами, що пахнуть медом, величавими вербами над річкою, тихими водами, могутнім лісом. Здається, що вже не можна відділити окремо щось одне.

— Що ти маєш на увазі?

— Усе, що бачу навколо себе, — існує в дивній гармонії. Не можна відокремити ліс, бо без нього стане порожньо й беззахисно лукам. Або не можна викреслити нашу річку, бо не буде роси на травах, на березі верби засумують і загинуть, бо вони народилися й виростили під шум її води. Я теж народилася тут і виростила, сто, навіть тисячу разів ходила цією стежкою, коли босоніж, коли взута, здається, що знаю кожну травинку, назви рослин, як і коли вони цвітуть, як пахнуть. Тому я теж маленька частинка цього місця, — Катерина розвела руки в боки, — невід'ємна його частина. Мене теж не можна викреслити звідси.

— Катрю, — сказав хлопець, вислухавши її щирі слова. — Це почуття називається патріотизмом, а виникло воно в тебе як похідне від слова Батьківщина. Усіх людей тягне на свою батьківщину, коли вони її покидають. Через кілька місяців ми закінчимо школу й поїдемо звідси. Будемо вчитися в місті, де вже не буде ні цього лісу зі старезними дубами й тонкими березами, ні запашних лук, ні тихої річки. Буде бурхливе студентське життя, навколо багато знайомих і незнайомих людей, галас, шум машин, грюкіт трамваїв. Закипить, завирує нове життя, затягне тебе, як вихор, і забудеш ти, що на цих луках уже не бігає босоніж дівчинка Катря. Але нічого не трапиться. Усе буде так, як і раніше. Уранці річку будитимуть галасливі гуси, потім замукають корови, і батіг пастуха буде голосно ляскати по запиленій дорозі. Звичайно, ти будеш сумувати за всім цим, але лише тоді, коли ввечері буде вільний час.

— Ти мене не зрозумів, — Катря сумно подивилася на Федька. — Я не зможу жити в місті, бо я частина того, що ти зараз бачиш навкруги.

— Ти що? Не така, як усі? — Федько на мить аж зупинився.

— Мабуть, не така...

Лише тепер, коли Катерина замислилася над тим, що їй незабаром буде потрібно покидати рідні місця й їхати на навчання, вона зрозуміла дідові почуття. Скільки років він живе на чужині, а все не може забути рідні Карпати. Та що там забути?! Він марить ними вдень і вночі, не полишає ні на мить. Ось так

Літературно-художнє видання

ТАЛАН Світлана
Спокута
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Редактор *С. М. Гук*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. В. Таланова*

Підписано до друку 04.08.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Adonis». Ум. друк. арк. 15,96.
Наклад 8000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61012, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безкоштовний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@bookclub.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

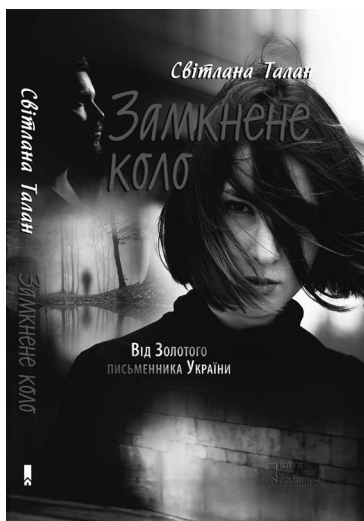
Талан С.

Т16 Спокута : роман / Світлана Талан. — Харків : Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 304 с.

ISBN 978-617-12-3836-7

Що робити, коли життєва стежина веде нас до труднощів і негараздів? Як їх подолати? Ця книжка — про найдорожчих, найрідніших, найближчих — про сім'ю. Вчинки батьків і дідів мають безпосередній вплив на сьогоднішнього нащадків. Часто діти несуть хрест замість старшого покоління і, опиняючись у скрутних ситуаціях, змушені спокутувати гріхи рідних... Сімейні зв'язки, складні взаємини, переплетіння долі, надія на краще майбутнє і сила любові — усе це чекає на читача на сторінках роману.

УДК 821.161.2

Світлана Талан — кількаразова переможниця міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова», Золотий письменник України. Журнал «Фокус» назвав її ім'я у трійці найпопулярніших українських авторів сьогодні. Відверта, зворушлива розповідь про життя сучасної жінки не залишить байдужим нікого. Навіть у найтемніші часи, у вирі найстрашніших життєвих випробувань героїні Світлани Талан віднаходять надію...

Ще дитиною Мирослава втратила дім і бабусю — єдину рідну людину — та опинилася в дитячому будинку. Біда й людська жорстокість — усе звалилося зненацька на дівчинку, яку не навчили боронитися від зла... І лише пам'ять про бабусину любов давала сили жити. Мирослава виросла, стала дружиною й матір'ю, і заприсяглася — її родина ніколи не знає горя та нестатків. Але не вміла відрізнити

невдачі від справжньої біди... Усе йде не так, як мріялося Мирославі. І одного дня вона вирішує послухатися поради примарної бабусі — продати свої нещастя...

«Русская весна» закінчилася для Насті та її рідного міста, але гірким був присмак перемоги: сестра Ніна назавжди іде з ненависної їй України, донька Іванка та син Геник — непримиренні вороги, а чоловік — колишній. Та попереду в Насті нове кохання й нова надія... Попереду літо. Блокування. Іловайськ.

Смерть збиратиме щедрий урожай. А їй протистоятимуть жінки, разом з чоловіками наближаючи перемогу: на відстань простягнутої руки з кавою для захисника у затишній кав'ярні, на кілометри волонтерських поїздок, на постріл зі снайперської гвинтівки.

